

ММО

ВКБООН

Агенция на ООН за
бежанците

СПАСЯВАНЕ ПО МОРЕ

Принципи и практика
относно мигрантите и
бежанците

Представителство на ВКБООН в
България

Увод

Мигрантите и бежанците, които пристигат по море не са нов феномен.

Векове наред хората по цял свят са рискували живота си, като са се качвали на непригодни за плаване кораби и други плавателни съдове, търсейки работа, по-добри условия за живот и възможност за образование, международна закрила срещу преследване или други заплахи за живота, свободата или сигурността им, често поставяйки съдбата си в ръцете на безскрупулни престъпни контрабандисти. Терминът “Корабни хора” е навлязъл в разговорния език, определящ всички, които пътуват по този опасен начин.

Службите за издирване и спасяване (СИС) по целия свят зависят от корабите, за да помогнат на хората, изпаднали в беда в морето. Съвременните съобщителни технологии изпращат сигнал за помощ към издирващите и към спасителните власти на брега, както и на близко намиращите се кораби. Това позволява провеждането на бързи и координирани спасителни операции.

Обаче, дори когато спасителната акция приключи, могат да възникнат проблеми при слизането на мигрантите и бежанците на брега, особено ако те нямат документи за самоличност. Признавайки този проблем, държавите-членки на Международната морска организация (ММО) приемат изменения на две от основните международни морски конвенции¹. Целта на измененията е да се гарантира, че задължението на капитана да оказва помощ на лицата, изпаднали в беда по море, ще бъде допълнено от съответно задължение на държавите да сътрудничат при спасяването, като така капитанът се освобождава от отговорността да полага грижи за оцелелите и се създава възможност спасените лица да бъдат отведени своевременно до безопасно място.

¹ Международната конвенция за безопасност на човешкия живот на море (1974 г.)

Международната конвенция за търсене и спасяване по море (1979 г.).

Измененията са приети през май 2004 г. и са в сила от 1 юли 2006 г.

Тази брошура е изготвена от Международната морска организация (ММО) и Върховния комисариат на ООН за Бежанците (ВКБОУОН). Предназначена е за капитани, собственици на кораби, държавни власти, застрахователни компании, и други заинтересовани страни, които участват в морски спасителни операции. Това е ръководство по съответни правни постановления и практическите процедури за осигуряването на бързо дебаркиране на оцелели при морски спасителни операции и мерки за отговаряне на нуждите им, особено в случаите на бежанци и лица търсещи убежище.

Правната рамка

Този раздел съдържа важни отговорности и дефиниции, както са определени според международното право.

Международно морско право

Отговорности на капитана на кораба

Капитана на кораба има задължението да указва помощ на тези, които са в беда в морето, независимо от националността им, статут или обстоятелства, при които са намерени. Това е стара морска традиция, както и задължение съдържащо се в международното право. Спазването на това задължение е крайно необходимо за опазването на почтеността на службите за издирване и спасяване. Тя се базира, *inter alia*, на два основни текста:

- Конвенция на ООН по морско право, 1982

(Конвенцията "УНКЛОС") предвижда:

"Всяка държава изисква от

капитана на кораб под нейно знаме, доколкото той може да направи това, без да излага на сериозна опасност кораба екипажа и пътниците:

а) да оказва помощ на всяко открито в морето лице, застрашено от гибел;

б) да се насочи, доколкото е възможно по-бързо, към лица, търпящи бедствие, ако му бъде съобщено, че те се нуждаят от помощ, доколкото такова действие може разумно да се очаква от него". Чл. 98 (1)

- Международна конвенция за безопасност на човешкия живот на море, 1974

(Конвенцията "СОЛАС") задължава:

"Капитан на кораб, който при получаването на информация² от всякакъв източник за лица, изпаднали в беда по море, е в състояние да окаже помощ, е длъжен възможно най-бързо да предприеме действия в тяхна помощ, като по възможност уведоми тях или службата за издирване и спасяване, че това се прави на кораба ..." Глава V, чл. 33, т. 1

² Думата "сигнал" бе сменена с думата "информация" като част от измененията от май 2004

Отговорности на Правителствата и Спасителните координационни центрове

Няколко морски конвенции определят задълженията на Държавите – членки за осигуряването на систематизиране на комуникацията при беда и координация в сферата на отговорност и за спасяването на лица в беда в морето или техните брегове:

- Конвенция на ООН по морско право, 1982

(Конвенцията “УНКЛОС”) налага задължение на всяка приморска Държава да :
“...[да] насърчават създаването, дейността и поддържането на адекватна и ефикасна служба за издирване и спасяване, за да се осигури безопасността по море и във въздуха над морето, ако обстоятелствата го изискват, и [да] си сътрудничат със съседните държави за тази цел в рамките на регионални споразумения.” Чл. 98 (2)

- Международна конвенция за безопасност на човешкия живот на море, 1974

(Конвенцията “СОЛАС”) задължава Държавите – членки да:
“... да гарантира създаването на необходимите условия за съобщаване и координация в случай на бедствие в района, за който отговаря, и за спасяване на изпадналите в беда край нейните брегове. Тези условия включват създаването, дейността и поддържането на службите и оборудването за издирване и спасяване, които са преценени като възможни и необходими...”
Глава V, чл. 7

- Международна конвенция за търсене и спасяване по море от 1979

(“SAR”) задължава държавите – страни по нея да:
“... осигуряват оказването на помощ на всяко лице, търпящо бедствие в морето ... независимо от националната принадлежност или статуса на такова лице или обстоятелствата, при които то е било открито” (глава 2.1.10) и да “оказването на първа медицинска помощ или други грижи и отвеждането им на безопасно място” (глава 1.3.2)

- **Измененията в конвенцията “СОЛАС”³ и конвенцията “САР”⁴** имат за цел да осигурят качествена дейност на службите за издирване и спасяване, като се гарантира, че на изпадналите в беда по море ще бъде оказвана помощ, като същевременно неудобствата за кораба, оказващ помощта, бъдат сведени до минимум. Измененията задължават държавите – членки:

- да извършват координация и сътрудничество, за да се гарантира, че капитаните, които оказват помощ чрез качване на борда на изпаднали в беда по море, ще бъдат освободени от своите задължения при минимално по-нататъшно отклонение от планираното местоназначение на кораба; и
- да уреждат извеждането от кораба при първа практическа възможност, както и задължаването на капитаните да се отнасят човешки към спасените лица, като се има предвид капацитетът на кораба.

- **Насоки за отношението към лица спасени по море⁵**
Ръководството за отнасяне към спасените по море е създадено с цел да даде насоки на държавите и на капитаните при прилагането на горните изменения:

- а) правителството, отговорно за района на издирване и спасяване, в който са открити оцелели лица, носи отговорността да осигури безопасно място или да направи необходимото за осигуряване на такова място (т. 2.5)
- Безопасно е мястото, където спасителните операции се приемат за приключили и:
 - безопасността или живота на оцелелия вече не са застрашени;
 - основните човешки потребности (например храна, подслон и медицинска помощ) могат да бъдат удовлетворени; и могат да бъдат взети мерки за превоз към следващото или крайното местоназначение на оцелелия (т. 6.12)

³ Наредба 33 за изменение на СОЛАС

⁴ Глава 3.1.9. изменяща САР

⁵ Резолюция MSC.16 (78) (приета през май 2004 от Комисията за морска безопасност заедно с измененията на САР и СОЛОС)

- **Корабът, който оказва помощта, може да бъде смятан за временно безопасно място, но следва да бъде освободен от тази отговорност веднага, щом могат да бъдат създадени алтернативни условия. (т. 6.13)**
- **Следва да се избягва слизането от борда на кандидатите за статут на бежанец и бежанците, спасени по море, на територия, където техният живот и свобода биха били застрашени. (т. 6.17)**
- **Не следва да се допуска действията и процедурите , които излизат извън оказването на помощ на изпадналите в беда, например прегледи и преценка на статуса на спасените лица, да възпрепятстват оказването на такава помощ или неоснователно да забавят слизането от борда. (т. 6.20)**

Международно бежанско право

Ако хора, спасени в морето, покажат, че искат да получат убежище, трябва да бъдат спазвани основните принципи, определени в международното бежанско право. Капитанът не отговаря за преценка на статута на лицето на борда, но въпреки това трябва да познава тези принципи.

Конвенцията за статута на бежанците от 1951, определя бежанец като:

- *”при основателни опасения от преследване по причина на раса, религия, националност⁶, принадлежност към определена социална група или политически убеждения, се намира извън страната, чийто гражданин то е, или ако е лице без гражданство – страната на обичайното му местоживееене, и не може да се ползва от закрилата на тази страна или не желае да се ползва от такава закрила поради тези опасения ”. Чл. 1А(2)*

И забранява бежанци или лица търсещи убежище да бъдат

- *“експулсирани или връщани по какъвто и да е начин до границата на територията, където техният живот или свобода биха били застрашени по причина на тяхната раса, религия, националност, принадлежност към дадена социална група или политически убеждения”. Чл. 33 (1)⁷*

Обикновено се има предвид страната, от която лицето е избягало, но също така може да включва всяка територия, където тя/ той е изложен на такава опасност.

Търсещият убежище е лице, което търси международна закрила и по чието искане все още не е взето окончателно решение от страната, в която лицето е предявило претенцията си. Не всеки кандидат за статут на бежанец в крайна сметка получава такъв статут, но всеки бежанец отначало търси убежище.

⁶ Или за лица без гражданство страната на предишно обичайно местоживееене

⁷ Задължението да не се връща лице, там където има реални основания да се счита, че има истинска опасност от непоправима вреда следва от международното право на правата на човека (например Чл. 6 и 7 от Международната

Процедури

Този контролен списък предвижда, какви действия са необходими от съответните страни, участващи в спасяването по море.

Действия от страна на капитана на кораба

- за кораба, който оказва помощ:**
 - име, знаме и пристанище по регистрация;
 - име и адрес на корабособственика и на агента на корабособственика в следващото пристанище;
 - позицията на плавателния съд, следващото пристанище, което ще бъде посетено по план, наличието на безопасност и актуалната автономност с допълнителни лица на борда;
- за оцелелите:**
 - име, възраст (по възможност), пол;
 - видимо здравословно състояние, медицински статус и специфични медицински потребности;
- предприети действия** или предвидени действия от капитана
- предпочитан от капитана вариант за слизване** на оцелелите на брега;
- подкрепа**, от която се нуждае кораба който оказва помощ;
- всички особени фактори** (например метеорологични условия, бързо развалящи се товари и др.).

Ако хора, спасени в морето, искат да получат убежище:

- обадете се на най-близкия център за координация на спасителната дейност;
- свържете се с Държавната агенция за бежанците / ВКБООН;
- не искайте слизване на брега в страната на произход или в страната, от която лицето е избягало;
- не споделяйте лична информация за търсещите убежище с държавните органи на тази страна или с трети лица, които могат да предадат информацията на тези държавни органи

спогодба за гражданските и политически права от 1966). Конвенцията против изтезанията и други форми на жестоко, нечовешко или унижително отношение или наказание от 1984 изрично забранява връщането, когато има реални основания да се вярва, че за лицето съществува опасност от изтезание.

Действия от страна на държавите и центрoвете за координация на спасителната дейност

Центровете за координация трябва да разполагат с ефективни планове за сътрудничество и условия за координация, за да могат да отговорят на всички потребности от издирване и спасяване, например:

- ☑ операции по вземане на борд;
- ☑ снемане на оцелели от кораба на брега;
- ☑ отвеждане на оцелелите до безопасно място;
- ☑ вземане на необходимите мерки съвместно с други органи (например: митници, граничен контрол и имиграционни органи, корабособственик и държава на знамето) относно гражданството, статуса или личните обстоятелства, свързани с оцелелите, докато те все още са на борда на кораба, оказващ помощ; привличане на временни ресурси за обслужване на оцелелите до решаването на тези въпроси; и
- ☑ мерки за възможно най-бързото освобождаване на кораба, без да се допуска неоснователно забавяне, финансова тежест или други трудности, произтичащи от оказването на помощ на хора в морето.

Международни организации и важни контакти

- **Международната морска организация (ММО)** предоставя механизми за сътрудничество между правителства по технически наредби и практики отнасяйки се към международното търговско корабоплаване и улеснява приемането на най-добрите практически стандарти по въпроси като морската сигурност.
www.imo.org
(за информация относно Службите за издирване и спасяване (СИС) вижте Circulars и GMDSS)
Тел.: +44 207 735 7611
- **Върховния комисариат на ООН за бежанците (ВКБООН)** предоставя международна закрила и подкрепа на бежанци, лица без гражданство и други лица според мандата на си. За връзка с ВКБООН можете да се обадите на
Тел.: +41 227 398 111
www.unhcr.org
- **Върховен комисариат за правата на човека към ООН (ВКПЧООН)** насърчава универсалното ратифициране и изпълняване на договорите за правата на човека и осигурява практичното изпълнение на универсално приетите норми на правата на човека.
www.ohchr.org
- **Международната организация по миграция (МОМ)** се ръководи от принципа, че хуманната и методична миграция е в полза на мигрантите и обществото и предприема действия заедно с партньорите си в международната общност за оказване на помощ при управлението на миграцията, предварително разбиране на миграционните проблеми и защитаването на човешкото достойнство и благосъстоянието на мигрантите.
www.iom.int
- **Офиса на ООН за дроги и престъпления (UNODC)** се занимава с въпросите на транснационалната организирана престъпност и се бори с криминалния трафик и каналджийството.
www.unodc.org
- **Правна служба/ Отдел за океански въпроси и морско право** насърчава по-широкото приемане на УНКЛОС и подпомага Държавите за постоянното и единно прилагане и ефективно изпълнение на условията предвидени в конвенцията.